

TIDEVARVET

TIDEVARVET

den 11 Oktober 1930 innehåller:

Om hjältar och hjältekyrkan.

Ledande artikel.

STORKEN.
av Ada Nilsson.

En utmärkt handbok.

Karin Kock:
Svenskt bankväsen i våra dagar.

av Professor G. Westin Silverstolpe.

Vems var kvällen?
av Wet.

Kapitalismens gjaldatorer.
av Ellen Michelsen.

Har modet könt?
av Dina Västberg.

Vad har hänt?

Nationernas förbunds efte församling har avslutats i stillaständets tecken och kommenteras i svara ord i tysk och engelsk press. Avrustningskonferensen blev aldrig bestämd. Frankrikes hållning till Paneuropa-förslaget verkar närmast önskan att smita ifrån N. F. Englands förslag om en permanent kommission för motarbetande av slaveriet — antalet slavar i världen beräknas i denna dag till 5 miljoner — avslagna. Uttalandena i de ekonomiska frågorna konstaterade att vi fjärrast oss från ekonomiska världskonferensens linjer, men ingen vågade klara på i elden för frihandelen, och så vidare.

I England har imperiekonferensen öppnats med tal av bl. a. MacDonald om det ekonomiska samarbetets betydelse. Inte någon lätt fråga. Dominera Australien och Kanada önskas i tvärt om utveckla och utveckla till modlandet, men betacka sig för engelska industriprodukter i utbyte. Sådana framställningar av själva. Och de höja sina talar.

En tredje stor konferens i veckan, engelska arbetarpartiets årskonferens, betydelsefull genom sin hållning till jordfrågan. På dagordningen stå tre motioner, som kräva infriande av finansministerns löfte att förslag om jordvärdeavskatt skall behandlas av parlamentet i år. Det borde f. ö. varit med redan i 1930 års budgetförslag.

Kongressen står för första gången under ordförandeskap av en kvinna, statssekreteraren i hälsövardsministeriet Susan Lawrence, som torde vara väl bekant för Tidevarvets läsare.

Österrikes regeringskritik var en kraftmätning, där den reaktionära riktningen avgick med segern. I spegel för regeringen stå nu Vaugoin, Seipel och Starbemberg, tre ultra-reaktionära namn. Starbemberg vilket nu som inrikesminister har polisen i sin hand, har redan fört varit chef för de allt tydligare fascistiskt betonade hemvärnen. Reaktionen har makten.

Folkbildningens pionjärer

— Gud har satt en basun i min hand och den skall nu höras över alla länder. Britanniens fattiga, Europas fattiga, hela världens fattiga skola erhålla uppfostran.

När Folkskoleseminariet i Stockholm firar sitt hundraårsjubileum — det sker den 14 oktober i år — kan man inte låta bli att anföras detta stolta löfte om uppfostran åt alla, som en gång uttalades av Joseph Lancaster, den engelske kväkaren och pedagoger. Ty Lancaster är på ett hastigt sätt knuten till den svenska folkskolans utveckling och det första svenska folkskoleseminariet. Inte bara därigenom, att det av honom grundade växelssystemet — vilket innebär att undervisningen skötes av eleverna själva, så att de skickligaste eleverna i varje ämne få undervisa sina kamrater i grupper och klasser med överinseende av en enda eller några få lärare — inte bara för att detta

system haft ett stort inflytande på det svenska folkskoleväsendet i sin helhet. Utan också därför att det första fröet till nuvarande Folkskoleseminariet i Stockholm var den växelkola, som Sällskapet för växelundervisningens be-

Folkskoleseminariets första lärare: f. v. Vendla Ling, Laura Alzhus, Emma Nyberg, Ebba Gogersson.

främjande 1830 upprättade i Maria kronobränneris gamla lokaler i Stockholm.

Växelkolans undervisning övergick utan något tvärt avbrott till seminarieundervisning i och med folkskolestadgans antagande 1842, då upprättandet av seminarier blev föreskrivet. Och ända tills södra seminariet 1865 blev omandrat till kvinnligt seminarium skötes undervisningen av Sällskapet för växelundervisningens befrämjande.

Många och märkliga människor är det, som under de förlutna hundra åren verkat inom denna läroanstalts väggar. Nuvarande rektor, Anna Sörensen, har utarbetat en seminarieris historia, som kommer att ges ut till det förestående jubileet. Och ur detta intressanta arbete ger oss rektor Sörensen många roliga bilder från de gamla tidernas liv på seminariet.

Där var t. ex. rektor Schmidt, Forts å sid. 4.

Koloni-trädgården

Brittsommaridien har varit en grym dragare. Istället för den milda efterommarvärme, som den brukar bestå med solen, som kan trösta genom en hel höst, har den dödat med blåst och iskalld regn.

För den vars intresse är knutet till tidningsförläggarnas böra, där man moderat söker sin egen löpmedel med bladen, har jordens bästa glas förvarmit, ty sådana här dagar sitta isga onödiga löpsedlar uppe och över tidningsbågarna ligger en grå presenning med stenar på för blåsten.

Men vad betyder ett blökant tidningsbörn! Det står upp igen med alla sin färger vid först minut av upphyllslivret. Men närm på avskedet ut i marken, där potatisen tagits upp och blomstrarna framt och där det ser ut, som om allt skulle gå och förlostat med apölen som röda och gula trampas ner i den regnigva vägen.

Stockholmarna är visserligen ganska bakom; när det gäller bekantskap med jorden. Men en länk binder honom ännu vidare. En fast och god Koloniträdgården.

7000 koloniträdgårdar, därav omkring 4500 bebyggda med stupor, ligga i blommande grupper run om och till en liten del inpräglade i den växande staden. Det betyder att ungefär 21000 människor — och tänk så många barn bland dem — under hela sommaren ha en dem tillbringat plats ut på jorden i den friska luften.

Låt oss ta en titt på Bergshammarområdet till exempel, med mycket över hundra trädgårdar.

— Får jag bjuda på några blommar, säger den vänlige och framgångsrike koloniträdgårdaren och tar bland flögat av sator, som han lagt ifrån sig, de största och friskaste åt besökaren. Det blommar ännu violer i breda lister utmed trädgårdsgången, isopkanten är grön och rosmora stråla i regnet. Det är som om hösten vore mildare mot koloniträdgårdarna.

Rosenbuskarna där borta? De ha samlat på Stockholmsgrändarna, gamla blommande fjödelstudsgröner, som räddades från septennornas av kolonisterna brukare. Han är renhållningskär. De morgongräs timmarna lyfte han upp för sig med att tänka på hur vackert han skulle ordna sin trädgård därute. I stugan bredvid burt bryllaren, tvärs över gången spåravskonditören, lokföraren och i stugan vid hörnet dess förre trädgårdsmästaren, som slukades upp av industrin — men räddade sig över på kolonistområdet.

Et är det sedan Anna Lindgången och Anna Åbergsson började med arbetet för koloniträdgårdar i Stockholm. Det ena området efter det andra förvandlades till välfrödd vattusådd, där hela familjer hämta sina förord av grönsaker, blommar och frukt. Den som får följa Anna Åbergsson på en söndagsöppning områdena från Värtan ända ut till Fredshäll och Rikshög glömmar alldeles bort slöberregnet, så rolig och lättrök är inspektionen. Det är ett överflöd av skicklighet, fäntasi och kärlek till blommar och jord, som tagit ett flitiga arbetet i sin tjänst och skapat lustgårdar av skräpmärk.

Men Stockholms stad har varit otacksam mot rikedomarna. Rätt som det är blir ett område uppsett till avlymning. Här skall dras en gata. Där skall byggas föreläsningshus. Kolonisterna, där fruktträden stå i sin bästa kraft, få flytta ut allt längre och längre. Det sista området, som utrymes, är Fredhäll — mer än tvåhundra kolonister berövade sitt arbetes frukt.

Längre ut vid Rikshög finns nu nyuppläten mark. Där står en liten samling flyttgods i ett hörn av den lertiga potatisken. Några upprädda buskar och pennisaxter, två små trädgårdarbord, en tunn. Det är återstoden av många års slit — och det var i somras liksom en digmande trädgård. Men redan börjar man gräva på nytt, med beundransvärd glädje mot framtiden.

Inför detta trängna mod finns det bara en sak att hoppas. Måtte Stockholms stad låta sig förstå, att man inte kastar bort sina vackraste smycken och föremål sina glädjekällor. Nog äro koloniträdgårdsmästarna tilliga. Men de kunna också förtrivas. Då skulle oersättliga värden gå förlorade.

Göransson.

FRAMÅT eller TILLBAKA?

Av Maria Lazar

De tyska valen ha liksom i jätteförstoring visat vad som samtidigt löper över historiens filmduk i tusen bilder: ett folk, en mänsklighet begär en framtid, levande ungdom kräver att få se framåt, förhoppningar kunna vara viktigare än bröd. Utgången av valen betydde inte bara seger för de samhällsomsorgande partierna till höger och vänster, utan framförallt ett förkrossande nederlag för den så kallade borgerliga demokratin, denna milda världsfrönsare, bärraren av en kultur, som inte mera finns.

Strax före valen offentliggjorde en av Tysklands mest betydande män, den snällrike och skarp-synta författaren Heinrich

Mann, en artikel, eller rättare sagt ett valupprop i den borgerliga Berlingtidningen »B. Z. am Mittag». Det var en glänsande artikel. Till slut kom. En artikel som väckte högslända förväntningar. Men kommunisterna slogos ned. Kommunisterna fingro låra sig sina planers outförbarhet i Västerlandet. Det var utmärkt. Författaren hade rätt. Men nu till slut, måste ju det komma, som gjorde att valjaren varken skulle välja nationalsocialistiskt eller kommunistiskt, den andra möjligheten, den nya utsikten, det nya programmet. Men det kom inte. Den snällrike skriftställaren svek. Slutet var ett par tomma fraser utan idé. Denna artikel borde upphöjas

till ett tidens dokument. Av den förstod man redan, vilken utgång vallet skulle få. Det var inte demagogi och upphetsning som slet de två motsatta sidorna från varandra. Mellan dem gapade redan en djup klyfta. Det fanns ett program till höger, ett program till vänster. Men däremellan fanns inte ens en illusion.

Men där finns ju Pan-Europal Och vi ha Folkförbundet!

Nå, för den tyske arbetären är det inte mera tilltalande att för gemensamma europeiska tull-intressens skull kvävas av rysk eller engelsk giftgas, än att för tyska intressens skull kvävas av fransk. Med denna framtidssikt

Forts å sid. 4.

SLOTTSTHÉ

(det finbladiga théet)

ÄR PRODUCERAT I DE TROPISKA HÖGLÄNDERNA OCH SAMMANSATT AV DE YNGSTA OCH SPÄDASTE SKOTTEN A THEBUSKEN.

konsum

gröna bilar med goda bullar

Veckovisningen

TIDEVARVET

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägnér,
Elizabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honorio Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.
ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1-3, 2tr., Stockholm.

Den 11 okt. 1930.

Om hjältar och hjältedyrkan.

Svenskund som i söndags efter sin Eriksgata längs norska och svenska kusten kom till Stockholm med de tre nordpolarerna Andriés, Strindbergs och Franckels stoft, blev mottagna av en i det yttersta intresserad befolkning. Jordfästningshögridigheten var av förstligt slag. Med konungen och hans hus i spetsen gjorde nationen allt för att visa sin uppskattning av de tre hemvändande svenskarnas bragd i polarhavets is.

Det är inte första gången man ställt inför detta fenomen. Ett helt folk som samlas i plötslig dyrkan, som upphäver alla vanliga mått. Även om en del löjlig lystnad efter skådepländring, ligger inte ändå något mera i det oerhörda intresset för de flagghöjda kistorv från Skeppsholmen till Storkyrkan? Är det inte ett uttryck för allmän längtan efter obefäktat hjältemod?

Längtan har i detta fall — i den mån den varit medveten — träffat ett värdigt föremål. Av alla som känt Andréé eller trängt djupare in i hans historia, skildras han som en osvikligt redbar, hängiven och målmedveten man, som under sitt krava yttre ägde ett varmt och trofast hjärta. Han var från sin ungdom de fattigas och betrycktas, arbetares och kvinnors beskyddare och vän. »En förespråkare för allas rätt att bli delaktiga av livets goda.» Det är med en underlig känsla man i dessa dagar läser hans gulnade Verdandi-skrift av 1892 om Industrien och kvinnofrågan, där denne överingenjör i Kongl. Patentbyrån lägger fram kvinnoarbetets överflyttande från hemmet till fabriken under den enda klart avgränsade synpunkten, att detta var vägen till kvinnans frigörande och självklart önskvärda likställighet med mannen.

Det kan tyckas som om de tre forskarna offrat sina liv för intet. Vad blev resultatet av deras möda annat än lidande och död? Om det vetenskapliga värdet av färderna, där kanske dagböckerna skola ge klarhet, kunna vi inte yttra oss. Men vad som mildrar tragiken i deras öde är, att de nådde sitt mål att till eftervärlden förmedla den kunskap de vunnit. Det målet fullföljde de i sin döden, när de med sina sista krafter sökte skydda dagböckerna. Deras oförskräpplighet var inte alldeles förgäves. Och så stark var deras vilja att isen gav igen sin hemlighet.

STORKEN.

På Blancheteatern i Stockholm spelas för närvarande Tlåt Jensens Storken. Den i sitt hemland mycket omstridda författarinnans sätter i detta stycke under debatt abortus provocata — avbrutande av havandeskap — på sociala indikationer, alltså ett högaktuellt ämne. I samband med premiärens höll författarinnan ett föredrag »Om förständiga äktenskap» varmed hon med förstånd menar barnbegränsning.

Fick man vid detta tillfälle ett mycket starkt intryck att hon med sin propaganda slog in öppna dörrar och att tiden, som i dessa frågor rider mycket fort, gått hennes problemställning förbi, så blev även intrycket av Storken i viss mån detsamma. Det utomordentliga framförandet gör dock, att själva problemet reser sig i all sin ofrånkomlighet för åskådaren och manar till en grundlig eftertanke.

Pjäsen handlar om en oerhört stryktäck odliga, fosterson till hyggligt folk, men härstammande från samhällets drägg; som stjäls, ljög och förför i ett för alltid vidriga omständigheter gör att en bygglig flicka blir förtedd och när hon snart genomskådat honom och den rätte kommit tillbaka är det försent. Hon är i grossess. Detta kan hon ej draga över sin blivande man och, framför allt, hon vägrar att föda till jorden ett vidunder av samma typ, som förföraren. Hon vänder sig till en bekant och aktad professor. Den sedvanliga scenen utspelas med tårar och knäfall. Först då professorn fått klart för sig vem som är barnafadern och vars skadehjärningar han haft tillfälle följa på nära håll, känner han det som sin plikt att ingripa för att hindra upkomsten av ännu ett odjur. Man kan sålunda säga att han företar den omstridda handlingen av rashygieniska skäl. Så långt är allt godt och väl, fast de rashygieniska skälen i dag ej äro lika hållbara som i går, men sen händer det otroliga. Den lymelaktiga boven sänder polisen en anonym anklagelse mot den aktade professorn, som då är utomlands. Polisen alarmerar utan vidare pressen, professorn kommer hem, bekänner och går modigt i bröstben för idén men vägrar vidare upplysningar och den ihärdige åklagaren pressar till slut fram en beaktelse från kvinnan själv, ty vem hon var har ej polisen fått veta av skurken. »Den rätte», som slum-

Det är rätt att människorna vilja ha ideal att ställa upp för sig och dyrka sina hjältar, men detta får icke bli ett billigt sätt att komma undan alla ideella krav. Vi ha intet emot att fädernas grifver värdas och deras minne hedras, men ofrånkomligt står kravet att göra världen beboelig för dem som leva.

men gjort till försvarsadvokat tappar concepterna och tar avstånd. Och så får professorn fyra års straffarbete, men har innan dess hunnit säga många tänkvärda saker.

Problemet förefaller mig för enkelt upplagt. Det finns naturligtvis åklagare som till varje pris vill ha fast lagbrytare, men den stora frågan gäller, varför har samhället så svårt att släppa tanken på ett bestraffande av denna handling, även där det skett i ett samhällsgagnande syfte. Och den frågan fick ej sin belysning.

Katolska kyrkan tog avstånd från varje ingrepp, även på s.k. medicinska indikationer. Ett potentiellt liv, en blivande människa fick ej under några förhållanden offras. Men frågeställningen blev skarpare. Liv ställdes mot liv och det gällde att välja, och vid det valet fick modern företrädet. Det är hennes rätt, sade till och med Napoleon. Och här man en gång erkant den problemställningen går det nog icke att göra håll inför de rashygieniska eller medicinska anledningarna; ty det är ej blott sjukdom som kan förgöra ett mänskligt liv.

Det hjälps nog ej med mindre än att samhället lägger rätten att bedöma detta väl i kompetenta händer, och det är väl den kär som dagligdas handlar frågan om liv och död. Låt den ock ta på sig detta ansvar, men utan polisens inblandning. Fordra av läkarkåren icke endast kunskap och yrkeskicklighet, fördrä även socialt ansvarskänsla. Må vinningslystnad och oskicklighet bestraffas, den icke sakkunnige klämmas efter! Polisens inkompetens att behandla denna fråga är uppenbar, det vet vi av hälselserna runt omkring oss, men Storken trösk under det ytterligare. En god tankeställare är stycket och äran och förtjänsten är i första hand skåde-spelarnes.

Ada Nilsson.

Den tvålen — och ingen annan!

En enastående popularitet har YvY-tvålen vunnit på grund av sin förmåga att skydda och bevara huden mot alla påfrestningar och förläna åt lyma en frapperande friskhet och charm.

Över som allt utseende män brukar därför dagligen den av svenska hud-specialister förordade

En utmärkt handbok

Karin Koch: Svenskt bankväsende i våra dagar. Stockholm 1930. Kooperativa Förbundets bokförlag. Kr. 3,50.

Tidevarvets redaktion har bett mig att i dessa spalter annamla fö. dr. Karin Kochs nyligen utkomna arbete »Svenskt bankväsende i våra dagar», och jag gör det mer än gärna. Visserligen har jag på annat håll redan lovordat boken men den till gott att prisas både två och flera gånger.

Dr. Koch erövrade för några år sedan den högsta lärdomsgraden med en avhandling, som rörde sig på bankväsendets område och vackert vittnade om att författarinnan förenar ett ovanligt god get teoretiskt vetande med omfattande praktisk erfarenhet. Den här gången gäller det ett arbete, som vänder sig till en större läsekrets, en allmänfattig skildring av vårt nationella bankväsende, en handbok, som litet var kan ställa på sin bokhylla, inta en lärd avhandling för fackmännens grejs, men det ligger i sakens natur, att både det teoretiska ka vetandet och den praktiska skolningen även i detta fall äro väl på sin plats. Med största förtroende ha vi kolleger sett uppgiften att skriva ett sådant arbete läggas i dr. Kochs händer, och resultatet har blivit vad vi väntat: ett utmärkt arbete på samma gång vederhäftigt och lättläst, allsidigt och överskådligt, innehållsrikt och ändå inte tungt. Läsaren känner, att han hela tiden vandrar på en säker grund; han märker, om han förut är hemmastadd på området vad det har att betyda, att den som skall skildra nutida bankväsende haft tillfälle att som dr. Koch i sin dagliga gärning studera en storbanks arbete, att se bankernas verksamhet inifrån, och vad han inte minst uppskattar är den manligt klara — nej, förlåt, jag menade naturligtvis den kvinnligt klara — framställningen, den enkla och fina stilen.

Mot själva kompositionen torde intet kunna anmärkas; framställningen börjar, såsom rimligt är, med Sveriges riksbank och går över affärsbankerna fram till sparbanker, hypoteksinstitut och därmed besläktade kred. Enrättningar. Slutkapitlet är ägnat åt en diskussion av räntepolitiken, av centralbankens och övriga bankinstutts samarbete för penning- och kreditväsendets reglering; jag skrev »samarbetes», men uttrycket är starkt eufemistiskt, ty på senare år har man sett mera av strid än av samarbete åtminstone när det gäller vissa grupper av banker, nämligen

Alma Axelssons

Förlossningshem,

Linnégatan 19, mottagar inackord. även för längre tid. Tryggt o. egen vård.

Tel. 778 24.

Tandläkare

Tandläkare
Folke Jacobsson
(Medl. av Sthlms. Tandl. förening)
Snerögatan 10 (Inom av Hantverkaregården)
Mottagn. enl. översenk. pr tel. O 503,
4 tr. (his)

Tandläkare
IVAR SUNE
(Medl. av Sthlms tandl. förening)
KRONBERGSGATAN 9,
Mottagn. enl. översenk. pr tel
Kh. 4312. 5 tr. (his).

Tandläkare T. Lagerholms Tandklinik

Drottningg. 50 (vid Klarabergsg.)
Högmoders avseende. Rimgen.
Skilda behandlingsrum.
Enlast legitimerade tandläkare.
BILLIG TANDVÅRD.
Öppet 9-7. Lörd. 9-4. Tel. 468.

ADVOKATER

Ledamödar av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh. Eva Andén,
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund,
Hälsöngatan 14. Tel. 7575-7576.
L. L. La Vattngatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvskaker,
Boutredningar och testamenten,
Förvaltningsuppdrag,
Även särskilda förläggningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund
Kungsgatan 6 - Stockholm
Tel. 147 99 24 24

Frälsningsarméns Alkoholisthem Kurön

(Ånjuster statsbidrag
Två timmars ångbåtsresa från Sthlm
Prospekt och övriga handlingar skickas från
Socialhjälpbyråen, Ostermalmstgatan 24
Stockholm.

Gymnastikdräkter

av trikk till alla åldrar, av tyg på beställning. Stort lager av N. F. K.-livstycket för barn och vuxna.
Promenadskodon brodrade o. smala med och utan klack, finnes och kan beställas i
Anna Ahlströms Manufaktur och Sybehörsaffär
Götgatan 95. Tel. Sö. 31 184.

Så ledigt skall tårna ligga i skon.

Olga Eim Dahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

AKTIEBOLAGET
KOL och KOKS
Telefoner: »KOL och KOKS»

Vems var kvällen? Kapitalismens gladiatorer

Här skulle vi vilja ta till orda för att komma en beröm, ja alla berömda skådespelare till hjälp. Och inte bara dem föresten utan alla konstnärer lidande av för mycket beundran.

Radjojans har uppfört det stora Björnsonska skådespelet *Paula Lange och Tora Parsberg*. Det är en sådan händelse att det får en lång fristående recension i huvudstadspressen. Men vad är det för händelse? Jo, heter det i rubriken, det är:

EN STOR KVALL FÖR HERR DE WAHL.

Just därför att herr de Wahl var bra, hade man unnat honom att hans ansträngning, hans konstnärliga prestation utlöste ett annat intryck, så att kvällen, t. ex. blivit en stor kväll för det stora dramat om den ensamma missaglige mannen, som hetas till döds. Hur fattig för en aktör, som haft så många stora kvällen att bara få en jill, i stället för att lyfta fram ett öde, ett liv med en sådan makt, att den själv försvann eller glöms.

gen affärsbankerna, Postsparbankerna och de enskilda sparbankerna. Dr Kock behandlar utförligt, vad som i den vägen förefaller; ja framställningen är här, enligt vad jag i annan ordning sökt göra gällande, nästan väl utförligt för att passa in i ett handboksartat arbete som detta, men författaren har velat lägga material till rätta för den fortsatta diskussionen av stridsfrågorna, och det är ju ett lovärt syfte.

Skulde det sista kapitlet i en bilvande ny upplaga framträda i något omarbetat skick, så kommer ändå arbetet i sin helhet att förbli sig likt — det finns inte mycket att lägga till eller att ta bort i den lugna, välbalsnerade framställningen av de olika slagen av banker och deras arbetssätt. På några punkter har jag sagt ett litet frägetecken i marginalen, men jag föreställer mig, att författaren har goda svar att ge på mina frågor. I stället för att komma med en önskelista slutar jag med en lyckönskan till fullbordandet av ett arbete, som är värt att vinna en stor läsekrets. Det finns i detta land många, som vilja skaffa sig kunskap om vårt nutida samhälls ekonomiska liv, och när det gäller den viktiga sida därav, som heter bankväsendet, behöva de inte misströsta. Dr Kock har med sitt arbete fyllt en lucka i vår ekonomiska litteratur och skall ha varmt tack därför.

G. Westin Silverstolpe.

des. Ty det är givet att det måste ha varit vad han önskat.

Vi ha kommit in alltför mycket i vanan att vilja teater eller bio efter skådespelaren och lämna åsido innehållet i det man går ut för att se eller knäpper på högtalaren för att höra. Man ska inte tro, att man hedrar och tjänar skådespelarna i längden med detta. Ty har man slutat upp att jättesera sig för konstverket för dess egen skull, så glappar snart intresset för det bästa skådespelarna ha att ge och det fattas, som skulde inspirera dem.

Detta är ingen omskriven bön om mera uppmärksamhet åt författarna. Den omtalade kvällen borde lika litet ha betecknats som en stor kväll för Björnson. Det var en kväll, då en halv miljon människor skulle grups över ett dikat öde, därför att det är så särskilt typiskt för ständigt sig upprepande mänsklig historia, och helst skulle de sökt paralleller i våra dagar och kommit att betänka sig en smula.

Detta borde varit resultatet men förutsättningen var en harmonisk och fullkomlig samverkan av det arbetskollektiv som utgöres av författare, regissör, skådespelare.

Just därför att samverkan bör vara fullkomlig hade det varit önskvärd att också dramats andra huvudroll tolkats fullödig. Varför fick man inte än en gång höra Gerda Lundequiss oförlikneliga stämna som Tora Parsberg? Då hade helhetsintrycket blivit ett annat. Den som en gång sett och hört Gerda Lundequist som Tora Parsberg glömmar icke det djupa och den makt, som kan skapas av den rollen. Och svensk publik som radiolyssnare eller teaterbesökare har rätt att begära att få möta konstverken genom en som fått konstens stora gudagåva.

Wet.

I Tyskland har under de senaste åren uppträtt en ny proletärdiktare av stora mått. Hans böcker har gått ut i jätteupplagor, och hans egen person har varit föremål för ett icke litet intresse. Men B. Traven har den sympatiska egenskapen att vara anonym och verkligen vilja bevara denna anonymitet. Ingen, inte ens det tyska förslag som i första hand ger ut hans böcker, har lyckats få veta vem han är.

Det är Axel Holmströms energiska bokförlag som inför Travens Sverige, och tills dato äro tre böcker översatta: *Döds skeppet*, *Sierra Madres skatt* och *Bomullsplockarna*. »Den som söker anställning som nattvak eller lyktändare måste lämna en fullständig levnadsbeskrivning», säger Traven, »men en skapande mänskliga biografi är helt och hållet betydelslös. Om människan icke kan kännas igen i sina verk, då är antingen den mänskliga ingenting värd eller också åro hennes verk ingenting värda.»

Traven skriver på tyska, men han är världsmedborgare och räknar sig icke tillhörig någon nation. Han är anarkist och värmlipktvågare. Han tillhör alla och ingen. *Döds skeppet* är en historia om en sjöman som förlorat sitt pass. Han kan inte peka på några personalia och kan ingen anställning erhålla. Till sist får han ett illfälligt jobb på Yorrrike, döds skeppet, som redaren låter gå under för att utfå försäkringssumman!

Döds skeppet är Travens första bok — en sällsam debut, sjömannens värld, annars omgivet av en romantisk gloria, framställes i all sin osminkade realism utan minsta bit av någon skylad trasa. »Enningens exploatering av människan är grundiden som går genom Travens alla böcker, och över dem kunde man som motto säga några ord ur *Döds skeppet*: »Hol-

la-hel! Monituri salutant! De moderna gladiatorerna hälsa d.g. Cesar Augustus Capitalismus.» *Sierra Madres skatt* och *Bomullsplockarna* äro båda skildringar från Mexico, ett land som Travens med förtärlig beskrivning. Man är honom tacksam för att han s. a. s. gjort detta land till sitt speciella studieobjekt. Mexico torde för de flesta europeer vara tämligen obekant. Genom *Bomullsplockarna* giver Traven sina läsare en god inblick i mexikanska arbetsförhållanden, ett hundliv med 18 timmars arbetsdag och usel lön. Men man får uppleva den första strejken! Även till Mexico nå den ryska revolutionens dyningar... Man blir också förtrogen med de mexikanska städernas prostitutionskvarter, och skulle någon till äventyrs vara okunnig om hur magdans tillgår, så kan han få veta det i Travens *Bomullsplockarna*.

Den av dessa tre böcker, som gör det mest beklämmande intrycket är, trots den vackra titeln, *Sierra Madres skatt*. Den är en guldrävarhistoria, en rövareroman och har dock föga gemensamt med en sådan. Det är en bok med ett hemskt och avskyvärt ansikte. Den handlar om proletariatets nedersta dragg — allas kamp mot alla. Det är varelser utanför all lag; knyttvävslag mellan ögonbrynen och lömska knivhugg i ryggen. Banditöverfall på resande människor i tåg. — Från denna vita kulturvärld räddad man sig över till de glimtar av oskyldigt indianliv som finnas här och var i berättelsen.

På flera håll har man redan gjort jämförelser mellan B. Traven och Upton Sinclair. En sådan jämförelse är, synes det mig, att göra båda orätt. Traven står otvivelaktigt konstnärligt högre än Sinclair. Han förstår konsten att sammantränga sitt rika stoff. Men han har varken Sinclairs bredd eller ömma medkänsla. Detta till trots har han sitt eget märke. Hans kunskap är stor, och han har redan ristat in sin skarpa profil bland de diktare som för alltid övergivit romantikens besjöjade land och endast beskriva det verkliga livets hårda skuggor och dagar.

Ellen Michelsen.

Professor
BÖCK
skriver i *So. Dagbladet* om

G. S. Besedovskij.

På väg mot Termidor

»I aggressivitet och hänsynslös uppriktighet överträffa Besedovskijs memoarer allt som hittills publicerats av en invigd rysk...»

Det är glädjande att de bli tillgängliga på svenska, ty de äro i högsta grad läsvärda.»

1 o. II s 550

BONNIERS

Har Ni ej gjort bekantskap med

ESTAUNIE

så läs då

En verklig upplevelse. *Arvid Wahlman* i N. D. A.

Ansiktet

Ni läser sedan i snabb följd

Alla människors väg

Det levande huset

De ensamma

Sådana de voro

Det förborgade livet

Vandrare i natten

TIDEN

SUZON

ÅRSTIDENS HUDCREME

JOH. D. ANDERSSON
TVÅL & PARFUMFABRIK
MALMÖ

Vi stå till tjänst

BABYLÅDAN

Babylådan

Innan alla behöfviga prög, av bästa kvalitet, lever för 10.00 & 18.00 kronor skänkes mot postförskott.

Hälsingborgs Linneafäff
S. Förstasgatan 8, Malmö, Tel. 4212

BILSKOLA.

LÄR EDER KÖRA BIL i Hedlunds Bilskola.

Invid 84 Bentorget. Folkungsgatan 60. Bekväma villkor. Tel. 8068 19282

Cyssa

Annonsörerna!

ELEVSKOLA.

ELEVER

erhålla god undervisning i tillämningsuppsättning och skrivning. Svenskom m. m. reviderade utgåvor.

Ellen Lundberg
Bilgator Jerngatan 89 4 tr. Telefon. 10 50.

GRAVVÄRDAR

V. A. PALMÉR'S
Gravvårdsutställning
38 NORRTULLSGATAN 38
20 61 82. Post. 31 29 46

HANDSKAR

Vantar och strumpor i rik sortering. Handskar tvättes Strumpor uppmanas **På en dag**

Anna Ohlsson Handskaffär,
Grevstug. 9 (samt emot Tattersall).
Presentkort — TELEFON 764 62

HEMSLÖJD

Beställningar mottages å alla slags handvävningar till billigaste priser. *Mattor* i olika kvaliteter. Bredd in till 4 meter

Sjöstörns Hemateljéaffär
Karlavägen 69 Tel. Ö- 9298

HUDDAMEL

Det bästa, effektivaste och behagligaste medlet för hyns vård är **Landéns Lavendelintur**

Fås överallt!

JUVELERARE

Hederspresenter
Matsilver, nysilver o. äkta silver. *Välutvalda läger. Billiga priser*

Götgatan 51 Ringvägen 143
IRIS DAMM

Konststopningsateljén.

MALMSKILLNADSGATAN 9'
Telefon 11024

Expeditionen 9-6. Lördagar 9-4.

Konststopning. Lagning av orientalistiska mattor, soffor, källor och silkesstrumpor.

Ring 11024 så hämta vi.

KORSETTER

Spirella-korsetter finnes

11 Styrmsgatan 11 2 tr.
Tel. 75734

MANUFAKTUR

Välortat lager av *Kapp-, Dräke- o. Klädningstygger* i siden, — sammet, ylle och bomull. —

MANUFAKTURMAGASINET
59 Sibillegatan 59
(Hörnet av Karlavägen) Tel. Ö. 9945

MUSIKAFFÄR.

Centrala Musikaffären
Drottninggatan 73 — Tel. 32 05

GRAMMOPHONER och SKIVOR
Klassiska noter, Modern schlager
Musikinstrument och stråpar.

OPTIKER

GLASÖGON

Optiker
BJÖRNO

58 ODENSGATAN 58 vid Odenplan

Enke optiker i Västerås.
ÖBÖI SVENSKA AFFÄRSMETODER.

RAM och SPEGLAFFÄR

J. L. LARSSONS BPTP.
Knut Nyström

Bödemannag. 8, Stockholm
REKOMMENDERAS

Låga priser Tel. S. 30914

